

PEDAGOGIKA FANLARI

Ermatova Mehriniso Bekmurodovna
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
“Maktabgacha ta’lim” kafedrası o‘qituvchisi
ermatovamehriniso948@gmail.com

UO‘K: 373.2.011.3-052-45+159.922.76-056.4

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI IQTIDORINI ANIQLASH USULLARI VA YO‘LLARI

Kalit so‘zlar: amaliy
yo‘naltirilgan
tizim,
qobiliyatlar,
individual
mashg‘ulotlar,
suhat metodi,
kuzatish metodi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning iqtidorini aniqlashda maktabgacha ta’lim tashkiloti pedagog xodimlari va ota-onalarning bolaga bo‘lgan e’tibori muhimligi asoslangan. Maktabgacha ta’lim tashkilotida faoliyat yuritayotgan pedagog xodimlar bolaning yashrin iqtidorini aniqlash borasida sustkashlikka yo‘l qo‘yiganligi sababli ayrim bolalar iqtidori yashrinligicha qolib ketmoqda. Shu sababdan ushbu maqolada iqtidorli bolaning shaxsiy faolligi, shuningdek, uning individual iste’dodini shakllantirish va uni amalga oshirishda bola shaxsning o‘z-o‘zini rivojlantirish jarayonida qo‘llaniladigan psixologik mexanizmlar haqida bir necha qarashlar ilgari surilgan. Bolalarning iqtidorini aniqlash masalasida ish olib borgan pedagog olimlar fikrlari bu maqolaga asos bo‘lib xizmat qiladi. Bu borada tadqiqot olib borgan olimlar qo‘llagan usullar bolalarning yashirin qobiliyatlarini yuzaga chiqishida muhim ahamiyat kasb etadi.

МЕТОДЫ И СПОСОБЫ ВЫЯВЛЕНИЯ ОДАРЕННОСТИ ДОШКОЛЬНИКОВ

Эрматова Мехринисо Бекмуродовна
Денауский институт предпринимательства и педагогики
Преподаватель кафедры «Дошкольное образование»
ermatovamehriniso948@gmail.com

**Ключевые
слова:** практико-
ориентированная
система,
способности,
индивидуальное
обучение, метод

Аннотация: В данной статье рассматривается значение внимания педагогического персонала ДОО и родителей к ребенку в определении одаренности дошкольников. Некоторые детские таланты остаются скрытыми из-за того, что педагогический персонал, работающий в дошкольной образовательной организации, допускают ошибки в выявлении способностей ребенка. По этой причине в данной статье выдвигается несколько взглядов на

беседы, метод
наблюдения.

личностную активность одаренного ребенка, а также на психологические механизмы, используемые ребенком в процессе саморазвития личности при формировании и реализации его индивидуальных талантов. В основу данной статьи легли мнения ученых-педагогов, работавших над вопросом выявления одаренности ребенка. Методы, используемые учеными, проводившими исследования в этом отношении, играют важную роль в выявлении не раскрытых способностей ребенка.

METHODS AND WAYS FOR IDENTIFYING GIFTEDNESS OF PRESCHOOL CHILDREN

Ermatova Mekhriniso Bekturodovna
Denau Institute of Entrepreneurship and Pedagogy
Teacher of the "Preschool Education" department
ermatovamehriniso948@gmail.com

Key words: practical-oriented system, skills, individual training, interview method, observation method.

Annotation : This article focuses on the importance of the attention paid by the educational staff of the preschool educational organization and parents to the child in determining the talent of preschool children. Due to the fact that the pedagogues working in the preschool educational organization are lazy in identifying the child's hidden talent, the talent of some children remains hidden. For this reason, in this article, several views about the personal activity of a gifted child, as well as the information of his individual talent and the psychological mechanisms used in the process of self-development of the child's personality are put forward. This article is based on the opinions of pedagogic scientists who have worked on the issue of determining a child's talent. The methods used by scientists conducting research in this regard are of great importance in revealing the child's hidden abilities.

KIRISH

Mavzuning dolzarbligi. Maktabgacha yoshdagi bolalar iqtidorini aniqlash va ularning kelajakda qanday kasb egasi bo'lishi jamiyatimiz oldidagi muhim vazifasi ekanligi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 22.12.2020 yildagi 802-son qarorida aks etgan [1]. Har bir inson o'ziga xos qobiliyat bilan tug'ilishi barchamizga ma'lum. Bolaning o'ziga xos qobiliyatlari va qiziqishlarini erta aniqlash, uni o'z tengqurlari orasida va undan tashqarida yaxshiroq qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Bolaning iqtidorli yoki iqtidorli bo'lish mumkinlik belgilarini bilmoqchi bo'lsak, avvalo, undagi xususiyatlarni anglashimiz kerak.

Maqolaning maqsadi: Maktabgacha yoshdagi bolalarning iqtidorini aniqlashning samarali usullari va yo‘llarini izlab topish.

Adbiyotlar tahlili. Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standarti 1-ilovasi 3-bobida tarbiyalanuvchilarning intilishlari, qobiliyati va qiziqishlari ustuvorligi haqida so‘z yuritiladi. [1; 2020-yil 22-dekabr] Rivojlanish kishidagi jismoniy, ijtimoiy jarayon ekanligi va u barcha tug‘ma, egallagan miqdor va sifat o‘zgarishlarini o‘z ichiga olishi haqida ma’lumot keltirilgan. [2; 2-bob 19 b]. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning asosiy pedagogik vazifasi assotsiativlik, dialektika va tizimli fikrlashni shakllantirish borasida fikr yuritilgan. [3; 33 b]

Bolalarning ijodkorlik qobiliyatini loyihalashtirish va ularning rivojlanishini diagnostik tahlil qilingan [4; 2]. Rivojlanishning mohiyati va maqsadi atrofdagi muvozanatga erishish uchun atrofdagi voqelikka moslashishi to‘g‘risida fikr bildirilgan [5; 3b].

ASOSIY QISM

Bolalar tabiatan har xil sohalarda iqtidorli bo‘lib tug‘ilishadi. Aksariyat bolalarda ko‘pincha bir xil xususiyatlar mavjud. Jumladan quyidagilar:

- ajoyib xotira
- yuqori hushyorlik
- yosh uchun katta lug‘at boyligi
- yuqori sezuvchanlik
- abstrakt fikrlash
- kuchli qiziquvchanlik
- muammoni mukammal hal qilish
- tez o‘rganuvchi.

Bolalardagi mazkur xususiyatlarni aniqlash uchun bir necha metodlardan foydalansa bo‘ladi. Masalan: kuzatish metodi orqali ota-onalar bolaning iste’dodi va qiziqishlarini o‘rganish uchun ularni turli xil mashg‘ulotlarga olib borishlari kerak. Shu orqali biz nafaqat bolani turli vaziyatlarda qanday harakat qilishini, balki bolaga nimaga ko‘proq qiziqish bildirayotganini ham ko‘rishimiz mumkin bo‘ladi. Lekin maktabgacha yoshdagi bolalarda sportga, badiiy faoliyatga va intellektual faoliyatga qiziqishini o‘tilayotgan faoliyatlarni kuzatish orqali bilish mumkin.

Tarbiyachi o‘yin paytida bolaning qanday o‘ynayotganini va nima qilayotganini kuzatishi uning kelajakda qanday kasb egasi bo‘lishini bildiradi. Bolalarning o‘yinini ahamiyatsiz yoki ma’nosiz deb o‘ylamang. Bola turli xil tabiiy, individual qiziqishlar, aql va qobiliyatlarni aks ettirishi mumkin bo‘lgan tarzda harakat qiladi va o‘ynaydi. Tarbiyachi bolalarni o‘yin paytida qiladigan qiziqarli harakatlarini kuzatganda:

• Bolaning o‘yinini nima xarakterlaydi? Bola o‘yin jarayonida o‘ychan va qasddanmi yoki dramatik va hissiyotlimi?

- Bola shug'ullanayotgan o'yin mavzuga aloqadorligi yoki biror kasb bilan bog'liqmi? Agar bola o'zining legolarini ranglar bo'yicha saralashni yaxshi ko'rsa va qurilishini eng mayda detallarigacha rejalashtirsa, ehtimol u tabiiy tashkiliy qobiliyatga ega bola bo'ladi.

- Bolani turli o'yin turlarida va u boshqa bolalar bilan qanday o'ynayapti kuzatish yaxshi samara beradi. Bu sizga uning qobiliyatlari haqida ajoyib tushuncha berishi mumkin.

Suhbat metodi. Bolalar bilan u nima qilishni yaxshi ko'rishi va u nimani yaxshi deb o'ylashi haqida suhbatlashish, bolaning o'z qobiliyatlari haqida eng yaxshi tushunchani ifodalaydi. Suhbat jarayonida e'tibor qaratadigan jihatlar:

- Har bir bolaning haqiqatan ham uni va uning iste'dodlarini boshqalardan ko'ra yaxshiroq bilishi mumkinligini hisobga olish.

- Har bir bolaning yoqtirgan va yoqtirmaydigan o'yin yoki o'yinchog'ini bilib olishi, bu ko'pincha tabiiy iste'dod kabi muhimligi bilish.

- Bolalardan qaysi faoliyatlarda o'zini eng yaxshi deb bilishini va qaysi faoliyatlarni ko'proq yoqtirishini so'rab bilish.

- Bolalardan o'zini har qanday sport turini yaxshi bilishini va qaysi sport turini ko'proq yoqtirishini so'rash.

- Bolalardan o'zini san'atda yaxshi deb o'ylaydimi va badiiy ishlarni yoqtiradimi yoki yo'qligini so'rash.

- Bolalar o'zi nima yaxshi ekanini aniq aytolmasligi mumkin. Biroq, agar u muayyan faoliyatni yoqtirsa, bu u bilmagan iste'dodga ishora qilishi mumkin.

- Bolalar narsalarni loyihalashni, xaritalarni ko'rishni, rasm chizishni yoki dodlashni yoqtiradimi?

- Bolalar modellar yoki diagrammalarni yaratishga yordam beradigan harakatlardan zavqlanishi mumkin.

- Bolalar arxitektor yoki grafik dizayner sifatida yangi martabaga ega bo'lishi mumkin.

Ba'zi bolalarda **shaxslararo qobiliyat** ham mavjud. Shaxslararo intellekt deganda shaxsning boshqa odamlar bilan muloqot qilish va muloqot qilish qobiliyati tushuniladi. Hamma ham bu qobiliyatga ega emas. Agar bolada kuchli shaxslararo qobiliyat bo'lsa, ular yetakchilik yoki harakatlarni tashkil etadigan va bu ishidan zavqlanadigan bo'ladi. Bu turdagi bolalarda savdoga, yetakchilik yoki siyosat sohasiga qiziqish qobiliyati bo'ladi.

Bolalarning ichki intellektga ega yoki yo'qligini tekshirib ko'rish kerak. Intrapersonal intellektga ega bo'lgan odamlar o'zlarini, motivatsiyalarini tushunishni yaxshi bilishadi va ular ko'pincha yo'nalish va yo'l-yo'riqni o'z ichki dunyosidan qidirishadi. Intrapersonal intellektga ega bo'lgan bolalar ekstrovert emas, balki ko'proq

introvert bo'lishi mumkin va boshqa bolalar kabi guruh faoliyati yoki muloqotga qiziqmasligi mumkin [2., 1120-b.].

- Maktabgacha yoshdagi bolalar ichki intellektni namoyon qilsa, u o'z-o'zidan o'rganish, o'qish va sabab-oqibat tahliliga qiziqishi mumkin. Bunday bolalar iqtidorli yozuvchi yoki mutafakkir bo'lishi mumkin. Bolalarning o'zini o'zi boshqaradigan faoliyatiga to'sqinlik qilmaslikka harakat qilish kerak. Ular dunyoni o'z shartlariga ko'ra tushunayotgan bo'lishi mumkin.

Agarda bolalar o'z fikrlashlarida juda qattiq tursalar, ular kelajakda mantiqiy yoki matematik mutafakkir bo'lishlari mumkin. Bu turdagi bolalar o'z fikrlarini asoslab berishadi. Ular faoliyatni hisoblab chiqadi va oqibatlarini hisobga oladi. Bunday bolalarda mantiqiy yoki **matematik fikrlovchi** ekanligiga ishonsangiz, uning qobiliyatlarini rivojlantirishingiz kerak. O'ylab ko'ring:

- Bolalar mavhum ma'noda fikr yuritadimi?
- Bolalar narsalar va odamlar o'rtasidagi aloqalarni o'rganishni yoqtiradimi?
- Bolalar narsalar bilan tajriba qilishni va muammolarni hal qilishni yoqtirishi mumkin.

- Bolalar olim yoki matematik sifatida kasbga ega bo'lishi mumkin.

Ba'zi bolalar **jismoniy-kinestetik fikrlovchi** bo'lishadi. Badiy-kinestetik fikrlovchilar o'z tanasini, qo'l-ko'zni muvofiqlashtirishni va harakat doirasini yuqori darajada nazorat qiladi. Ular asboblari va narsalarni aniqlik va mahorat bilan boshqarishi mumkin. Bundan tashqari, bu bolalarda quyidagilarni kuzatish mumkin:

- Narsalarni qo'lda yasashni yaxshi ko'radi va ular qo'llarini aniq ishlata olishadi.

- Jismoniy-kinetik fikrlovchilar jismoniy faoliyat orqali yaxshi muloqot qiladilar va o'rganadilar.

- Tana-kinetik intellektga ega bo'lgan bolalar qo'llarini ishlatishlari yoki jismonan narsalarni qurishlari mumkin bo'lgan yaxshi narsalar bo'lishi mumkin. Ular buyuk jarrohlar, mexaniklar yoki haykaltaroshlar bo'lishi mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda **lingvistik intellektga** egami yoki yo'qligini kuzatish mumkin. O'zida til zakovati bo'lgan bolalar til va so'zlarni yuqori darajada bilishadi. Ular fikrlarni yaxshi ifodalay oladilar, tinglash va o'qish orqali o'rganishadi va ko'pincha boshqalar bilan muloqot qilishdan zavqlanishadi. Til intellektini javob qaytaradigan muammoli bola bilan aralashtirmaslikka harakat qilamiz. Ular shunchaki o'rganish yoki muloqot qilish uchun harakat qilishlari mumkin.

- Tilshunos bo'lgan bolalar she'r yozish va o'qish, omma oldida nutq so'zlash yoki o'qishni yoqtirishi mumkin.

- Bola yosh siyosatchi yoki shoir bo'lishi mumkin.

- Tilshunos bolalarni ular yozadigan, o'qiydigan yoki bajaradigan faoliyatga jalb qilish orqali tarbiyalash lozim.

Iste'dod so'zining lug'aviy ma'nosi insonning biror narsani tushunish, bajarish yoki effekt olish qobiliyati yoki kuchidir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, iste'dodlarning ochilishi aslida bola tug'ilishidan boshlanadi, deyishimiz mumkin. Buni ayta olishdan tashqari, har bir bolaning iqtidori ma'lum bir yosh oralig'ida paydo bo'ladi va iste'dod bo'lsa, uni shu oraliqda darhol kashf eta olamiz, desak to'g'ri bo'lmaydi. Bolalar rivojlanishida turli tanqidiy davrlar mavjud. Bu davrlarga ko'ra, tushunish, qilish va hayotimizga ta'sir qilish qobiliyatimiz o'zgaradi. Piagetning fikricha, bu davrlar; Sensorli vosita davri (0-2 yil), Operatsiyadan oldingi davr (2-7 yil), Simvolik davr (2-4 yil), Intuitiv davr (4-7 yil), Konkret operatsiya davri (7-12 yil), Abstrakt operatsiyalar davri (12 yoshdan katta)[3.,4-b]. Bolalarning rivojlanish bosqichlari haqida gapirish, bu davrlarning xususiyatlari haqida bilimga ega bo'lish iste'dodlarni ochishda katta ahamiyatga ega. Chunki har bir bola alohida va noyobdir. Uning qobiliyatlari joylashgan soha bolamizning boshqa rivojlanish davrida namoyon bo'lishi mumkin. Bolalar ba'zan rivojlanish davrining ko'nikmalarini normal darajada bajara olsa, ba'zida u tengdoshlariga qaraganda ko'proq rivojlanish xususiyatlarini namoyon qilishi mumkin. Bu erda ota-onalar e'tibor berishlari kerak bo'lgan yana bir jihat shundaki, bola bu xatti-harakatlarni o'ziga singdiradimi yoki o'zi sevgan odamga taqlid qiladimi? Masalan; Oilada musiqa sohasida iqtidorli odamlar bo'lishi mumkin. Bolalar bu odamni hayratda qoldirgani uchun unga taqlid qila boshlashi mumkin. Garchi bu holat ota-onalarni hayajonlantirsa-da, biz ehtiyotkor kuzatuvchi bo'lishimiz va bu xatti-harakat bolaning o'z oqimida sodir bo'ladimi yoki yo'qligini yaxshi kuzatishimiz kerak.

Bolaning rivojlanish bosqichlari bizga ularning iste'dodlari qaysi yoshda paydo bo'lishi haqida ma'lumot bersa-da, ulardagi aql turlarini tan olish ularni kashf qilishimizga yordam beradi. Bizning aql-zakovatimiz o'zini namoyon qiladigan bir nechta sohalar mavjud: og'zaki-lingvistik, mantiqiy-matematik, vizual-fazoviy, musiqiy-ritmik, tana-kinestetik, ichki, ijtimoiy va tabiat kabi ko'plab sohalarni qamrab oladi. Ushbu turdagi aqlarning har biri ma'lum darajada ega bo'lishi mumkin. Biroq, farzandimiz bir yoki bir nechta aql sohalarida ko'proq qobiliyatli bo'lishi mumkin. Buning uchun bolalarimiz kichik maslahatlarni ko'rganimizda o'z iste'dodlarini ochib beradigan joylarni yaratish kerak. Masalan; Bolaning tana-kinestetik qobiliyati yanada yaqqolroq ekanligini kuzatsak. Bolaning bu qobiliyatni namoyon etishi va unga qiziqish bor-yo'qligini tushunishi mumkin bo'lgan kurslar yoki tadbirlarda qatnashishini ta'minlash orqali biz uning ushbu sohada iste'dodi bor yoki yo'qligini aniqlashimiz mumkin.

Bu mashg'ulotlarda ishtirok etishning ta'minlanishi bolaning iste'dodi qaysi sohada o'zini namoyon etishini va bolaning qiziqishiga mos kelishini anglab etish imkonini beradi. Oxir oqibat, tana-kinestetik iste'dod raqs sohasida yoki sportning boshqa sohasida o'zini namoyon qilishi mumkin. Bu erda ko'rib chiqilishi kerak bo'lgan nuqta bolaning qiziqishi bo'ladi.

Izlanish bosqichida biz bola afzal ko'rgan o'yin va o'yinchoqlardan ham foydalanishimiz mumkin. Bolaga sotib olgan o'yinchoqlarimizni tanlashda kuzatishlarimiz natijasida uning qiziqishi va iqtidorini ochib bera oladigan o'yinchoqlarni tanlash bizga ko'proq fikr beradi. Vaqti-vaqti bilan u asos solgan spektakllarda qatnashish o'yinda o'ynagan rollarini ro'yobga chiqarish va bu rollarda uning iste'dodini yaqindan ko'rish imkonini beradi. Uy sharoitidan tashqari to'garaklarda qatnashish bolaning o'z iste'dodi va qiziqishlarini kashf etishiga yordam beradigan qadamlardan biridir. Bolaning ushbu to'garaklar ishtirokida darsga tashrif buyurgan filial o'qituvchilari bu jarayonga va bolaning qiziqish qobiliyatiga yaqindan guvoh bo'lib, bu borada oilaga yo'l-yo'riq ko'rsatadi.

Bolalarning qiziqishlari va ko'nikmalari erta bolalikdan shakllana boshlaydi. Bolaning ushbu sohalarida kompetentsiyaga ega bo'lishi uchun oilalar bolalarga tajriba orttirishlari mumkin bo'lgan turli o'yin maydonchalarini taklif qilishlari kerak. Chunki bolaning rivojlanish sohalari qo'llab-quvvatlanmasa, vaqt o'tishi bilan qiziqish va mahorat sohalari salohiyati yo'qoladi.

Qiziqish va mahorat sohaslarini o'z vaqtida va to'g'ri aniqlash juda muhimdir. Bu sohalarida erishilgan yutuqlar maktabgacha yoshdan boshlab bolaning o'quvchilik, talabalik va kasbiy hayotiga ta'sir qiladi. Bu nafaqat ta'lim va kasbga ta'sir qiladi; Shuningdek, u ijtimoiy hayot ko'nikmalarini, muloqot uslubini va turmush darajasini belgilaydi.

Qiziqish sohalari va ko'nikmalarni razvedka sohasiga ko'ra ochish mumkin. Bolalarning dominant intellekt sohasi bizga ularning qiziqishlari va ko'nikmalarini aniqlash uchun aniq maslahatlar beradi. Shu sababli, o'yin paytida bolangizni yaxshi kuzatish aql sohasini aniqlashni osonlashtiradi. Bolaning qaysi o'yinchoqlarni tanlashi va o'yinda o'yinchoqlardan qanday foydalanishi intellekt sohasi nuqtai nazaridan hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'yin-bu bolaning so'zi, o'yin-bolaning his-tuyg'ulari va fikrlarining ifodasidir. Shuning uchun uning o'yinchoqlardan foydalanish usuli bolaning aql-zakovatining aksidir.

Har bir bola mashina yoki qo'g'irchoq bilan o'ynaydi. Biroq, o'yin o'yinidan farq qiladi. Bola mashina bilan o'ynab, uni qismlarga ajratib, qayta yig'ishga harakat qilishi mumkin. Mexanizatorman deyishi va tuzatib qo'yishi mumkin. Boshqa bir pram uni tez yordam mashinasi, o't o'chirish mashinasi deb o'ylab, boshqalarga yordam berish uchun foydalanishi mumkin. Bolalarning qiziqishlari va mahorat sohalari har xil

bo'lgani uchun, ular o'ynagan o'yinchoqlar bir xil bo'lsa ham, ularning o'ynash usullari farq qiladi.

Bola o'z qo'g'irchog'ini bemor deb o'ylashi va uni shifokor sifatida davolashi mumkin, boshqa bir bola esa o'z qo'g'irchog'i uchun kiyimlarni loyihalashi va bezashi mumkin. Ba'zi bolalar esa legos va jumboqlar bilan shug'ullanishni ko'proq yoqtirishadi. Boshqa bir bola epchil o'yinlarga qiziqadi yoki o'yinchoqlaridan turli ritmlarni yaratish uchun foydalanadi.

Gardnerning ko'p aqllilik nazariyasiga ko'ra, Qiziqish va ko'nikmalarga ta'sir qiluvchi 8 ta razvedka bo'limi mavjud;

Gardnerning so'zlariga ko'ra, bolalar o'zlarining ustun intellektiga ko'ra turli xil qiziqish va mahorat sohalarini namoyish etishlari mumkin. Bu hududlar:

- mantiqiy - matematik
- og'zaki - lingvistik
- vizual - fazoviy,
- ichki - shaxsiylashtirilgan
- ijtimoiy - shaxslararo
- musiqiy - Ritmik
- tana – kinestetik
- tabiat [4., 35-b].

Ota-onalar bola bilan o'yin o'ynash orqali farzandlarining qiziqishlari va ko'nikmalarini o'rganishlari mumkin. Bolalar bilan o'ynab yoki ularning o'yinlarini tomosha qilib, ularning ichki dunyosi, qiziqishlari va qobiliyatlari haqida ko'p narsalarni bilib olishlari mumkin. Darhaqiqat, kuzatish maydonini aniqlashda e'tibor berish kerak bo'lgan fikrlar birgalikda o'yin o'ynashda ham amal qiladi. Birgalikda o'ynab, aralashmasdan o'yinga qo'shiling. Qaysi o'yinchoqlarni tanlaganiga e'tibor bering, u o'yinchoqlar bilan qanday o'yinlarni o'rnatadi. U sizni o'yinga qanday qo'shayotganini va sizga qanday rol va mas'uliyatlar berishini kuzating. Farzandingizni kuzatayotganda quyidagi savollarga javob topishga harakat qiling;

O'yin o'ynayotganda u qaysi o'yinchoqlarni afzal ko'radi va ular bilan qanday mashg'ulotlar bilan shug'ullanadi?

U uzoq vaqt zerikmasdan o'tkazadigan o'yinchoqlar va mashg'ulotlar nima?

U o'ynamasa nima qiladi, nimaga qiziqadi?

Variantlar xilma-xilligi qiziqish va ko'nikmalarni topishga yordam beradi.

Bolalarning qiziqishlari va mahorat sohalarini ularga etarlicha xilma-xillikni taklif qilish orqali aniqlash mumkin. Farzandingiz san'at, sport, fan va ijtimoiy sohalarga qiziqish va ko'nikmalarga ega bo'lishi mumkin. Biroq, bu sohalarning har biri o'z ichida alohida tarmoqlarga bo'lingan. Bolaning sportga qiziqishini

aniqlashning o'zi etarli emas. Muhimi, uning qaysi sport sohasiga qiziqishi va mahorati borligini aniqlash.

Yengil atletika bilan sport sohasiga kirgan bolaning undan zavq olmasligi uning sportga qiziqmasligini anglatmasligi kerak. Shuningdek, bola suzish, voleybol, basketbol, toqqa chiqish va gimnastika kabi turli sohalarga qiziqishi mumkin. Buni aniqlash uchun bolani imkon qadar ko'proq turli sohalarda tajriba orttirishga yo'naltirish kerak.

Faoliyatdan faoliyatga yugurish oilalar uchun ham, bolalar uchun ham qiyin bo'lishi mumkin. Bu vaqt, kuch va materialni talab qiladi. Biroq, bolaning intellekt sohasi aniqlanganda, uning qobiliyatlari va qiziqishlari kuzatilsa, orientatsiya osonroq bo'ladi.

Ba'zida oilalar farzandlarini o'z qiziqishlari va ko'nikmalariga ko'ra boshqarishga harakat qilishlari mumkin. Ularning farzandi ham o'zi yoqtiradigan mashg'ulotlardan zavqlanishi mumkin deb o'ylashlari odatiy holdir. Biroq, aqlning muhim qismi irsiy bo'lsa-da, har bir kishining qiziqishlari va ko'nikmalari sub'ektivdir.

Bolalar o'zlarining qiziqishlari va ko'nikmalariga ko'proq mos keladigan mas'uliyatni o'z zimmalariga olishni yoqtirishadi. Bola osongina o'z zimmasiga oladigan, vazifa emas, balki o'yin sifatida bajaradigan mas'uliyatlarga e'tibor bering. Qiziqish va ko'nikmalarni aniqlashda ushbu topilmalarni qayd etish foydali bo'lishi mumkin. Mas'uliyat ko'nikmasi zavqlanadigan sohalarda o'zlashtirilsa, turli sohalar uchun mas'uliyatni rivojlantirish osonroq bo'ladi.

Bolalarga tanlash huquqini berish ularning qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish uchun muhimdir. Bolalarga o'zlari, jumladan, o'ynaydigan o'yin va o'yinchoq haqida qaror qabul qilishlari kerak. Qaror qabul qila oladigan va o'z fikrini erkin ifoda eta oladigan bolalar ko'proq ochiqko'ngil, o'ziga ishongan va o'zini yuqori baholaydigan shaxslar bo'ladi. Oilalar bolalarning qiziqishlari va ko'nikmalari uchun strategik iste'dodlarni boshqarish yordamini olishlari mumkin.

Oilalar zarur fidoyilik, xilma-xillik va vaqt ajratsalar ham, farzandlarining qiziqishlari va ko'nikmalarini aniqlay olmaydilar. Ba'zi bolalarning temperament xususiyatlari ularning qiziqish va mahorat sohaslarini aniqlashni qiyinlashtirishi mumkin. Yoki oila bolaning qarorlari va yo'nalishlariga ruxsat berishda qiynalib, beixtiyor aralashib ketishi mumkin. Xuddi shunday, oilalarning o'z farzandlaridan umidlari bolaning imkoniyatlaridan tashqarida bo'lishi mumkin. Oilaning haqiqiy bo'lmagan umidlari qiziqish va mahorat sohaslarini tanib olishni qiyinlashtirishi mumkin. Ba'zan oilalar o'z farzandlarini bolaligida boshdan kechirishni xohlagan, ammo boshdan kechira olmagan sohalarga yo'naltiradilar. Bu bola uchun to'g'ri yo'nalish emas, bu ularning o'zlarini norozi va baxtsiz his qilishlariga olib keladi. Shu

sababli, oilalar o'z farzandlariga rahbarlik qilishda xolis bo'lishlari qiyin bo'lishi mumkin. Boshqa tomondan, bola o'zi uchun eng yaxshi narsaga erishish uchun ob'ektiv rahbarlikka muhtoj bo'ladi.

XULOSA

Bolaning qiziqish va ko'nikma sohalari to'g'ri aniqlanganda, maktabgacha yoshdagi davrdan boshlab ishlashning o'sishi kuzatiladi. To'g'ri yo'l-yo'riq tufayli bola ta'lim hayotida, kasbiy hayotida va ijtimoiy munosabatlarida yanada muvaffaqiyatli bo'ladi. Bolaning qiziqishi va malakasiga ko'ra kasb tanlashi osonroq bo'ladi. Bunday tanlov bolaga o'z kasbidan zavq olish va yanada sifatli asarlar yaratish imkonini beradi. Bolalarning qiziqishlari va qobiliyatlari ochilganda, ularning butun hayotiga ta'sir qiladigan ong paydo bo'ladi. Agar siz ushbu kashfiyot jarayonida ota-onalar sifatida qiyinchiliklarga duch kelsangiz yoki qarorlaringiz to'g'riligiga ishonchingiz komil bo'lmasa, yordam olishingiz mumkin.

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, bolalarning iqtidorli bo'lib o'sishi o'z navbatida oilada va maktabgacha ta'lim tashkilotlarida birgalikda hamkorlikda olib borilishi bolalarni kelajakda o'z yo'llarini topishlariga yordam beradi. Bu borada oilada ota-onalarning kuzatuvida ta'lim tashkilotlarida esa pedagoglarning e'tiborida bo'lishi talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida" 22.12.2020 yildagi 802-son qarori. <https://lex.uz/docs/-5179335>
2. Bekmurodovna E. M. et al. Steam ta'lim orqali bolalarda ijodkorlikni rivojlantirish // Новости образования: исследование в XXI веке. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 1219-1221.
3. Gardner H., Asensio M. T. M. N. M. Inteligencias múltiples. – Barcelona : [Paidós, 1998.
4. Yusupova P. Maktabgacha pedagogika. -T.: O'qituvchi, 1993.
5. Matrizayeva Bonu Saburjon Qizi Bola qobiliyati rivojlanishiga oilaning ta'siri. // CARJIS. 2022. №Special Issue 3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/bola-qobiliyati-rivojlanishiga-oilaning-tasiri>.
6. Nasiba X. Bolalarning ijodkorlik qobiliyatini loyihalashtirish va ularning rivojlanishini diagnostik tahlil qilish // Science and Education. – 2020. – Т. 1. – №. 3. – С. 612-618.
7. Jan Piaget Kongnitiv rivojlanish nazariyasi. Paidós, 1998.